

August Pradetto

**NIEMIECKA POLITYKA ZAGRANICZNA A KRYZYSY
MIĘDZYNARODOWE 1991-2007:
NOWA TOŻSAMOŚĆ BUNDESWEHRY**

Po zakończeniu zimnej wojny niemiecka polityka zagraniczna i bezpieczeństwa charakteryzowała się początkowo dużym dystansem wobec ewentualnych interwencji Bundeswehry poza granicami. Związana z tym debata obarczona była tradycją polityki ukierunkowanej wyłącznie na obronę terytorium krajów związkowych i federacji, a ponadto, od czasu ponownej militaryzacji Republiki Federalnej Niemiec w połowie lat 50. XX w., pozostawała pod wpływem kompleksów historycznych. Zwłaszcza dwa wydarzenia: zajęcie Kuwejtu przez wojska irackie w sierpniu 1990 r. oraz rozwój działań wojennych w rozpadającej się od 1991 r. Jugosławii, stawiały elity polityczne zjednoczonych Niemiec przed pytaniem, w jaki sposób, po wyczerpaniu środków dyplomatycznych i politycznych, wywierany może być nacisk przez wykorzystanie możliwości militarnych. Z militarnego udziału w mającej mandat Rady Bezpieczeństwa ONZ operacji wyzwolenia Kuwejtu na wiosnę 1991 r. Niemcy zrezygnowały, wskazując na swoją konstytucję, co doprowadziło do ich wyobcowania, zarówno w polityce wewnętrznej, jak i na scenie międzynarodowej¹. Także wobec ewentualnego udziału w działaniach militarnych w celu zakończenia wojny w byłej Jugosławii podnoszono argumenty prawnokonstytucyjne i historyczne. Dyskusja na ten temat w coraz większym stopniu nabierała charakteru poszukiwania nowej tożsamości, odpowiadającej sytuacji Niemiec w Europie w zmienionym, pokomunistycznym i pobi-

¹ Niemniej Bundeswehra uczestniczyła w utworzonej po wojnie United Nations Special Commission (UNSCOM) w Iraku, od sierpnia 1991 do września 1996 r. w sile 30 żołnierzy w Bagdadzie oraz siedmiu żołnierzy sił powietrznych w Bahrajnie, dostarczała także różnego rodzaju sprzęt.

polarnym świecie. Był to początek głębokiej reorientacji niemieckiej polityki zagranicznej i niemieckiego zaangażowania militarnego.

Reorientacja pobipolarna i pokomunistyczna

W pierwszej połowie lat 90. pojawiły się pierwsze ostrożne elementy udziału w operacjach zagranicznych w ramach ONZ², choć, tak jak poprzednio, otoczone sprzecznymi debatami. Wskazaniom płynącym z dwóch głównych partii dotyczącym „dojrzałej odpowiedzialności międzynarodowej” Niemiec niektórzy politycy zarówno SPD, jak i CDU przeciwstawiali stanowisko: „żadnych niemieckich żołnierzy tam, gdzie kiedyś pojawił się Wehrmacht”. Ostatecznie w 1994 r. Federalny Trybunał Konstytucyjny zdecydował o zasadniczej legitymacji misji zagranicznych Bundeswehry, o ile byłyby one umocowane w konstytucji i prawie międzynarodowym oraz w odpowiedniej procedurze Bundestagu³.

W następstwie tego wyroku Bundeswehra angażowała się coraz bardziej, przede wszystkim w Bośni i Hercegowinie (BiH)⁴, gdzie po zakończeniu wojny z trudem i przy zaangażowaniu wielkiego wysiłku ludzi i środków udało się doprowadzić do ustabilizowania sytuacji⁵.

Jednocześnie dla Europejczyków stało się jasne, że bez zaangażowania USA żadne skuteczne działania militarne, mające na celu przejęcie kontroli nad takimi konfliktami, nie są możliwe. Z jednej strony bowiem Europa nie ma własnego potencjału militarnego, z drugiej zaś widoczna stała się niemożność państw europejskich do podjęcia samodzielnej inicjatywy i wspólnego zaangażowania wojsk. Brak lub niewystarczające zaangażowanie Europy wynikały zapewne z rzeczywistych trudności oddziaływania z zewnątrz za pomocą środków militarnych na przypadki wojny lub wojny domowej na Bałkanach, a także ze związanych z tym zróżnicowa-

² Jednak już wcześniej w pojedynczych przypadkach Bundeswehra bywała zaangażowana w misje niebieskich hełmów z ramienia Narodów Zjednoczonych. Poza wspomnianym już udziałem w UNSCOM, uczestniczyła też od marca 1992 do listopada 1993 r. w działaniach UNTAC w Kambodży w liczbie ok. 150 sanitariuszy, od sierpnia 1992 do marca 1994 r. w sile 2400 żołnierzy w UNOSOM II w Somalii, od sierpnia 1993 r. w sile 15 żołnierzy w UNOMIG w Gruzji i od lipca do grudnia 1994 r. w sile 30 żołnierzy sił powietrznych w UNAMIR w Ruandzie. Zob. też tab. 1: Misje zagraniczne Bundeswehry w latach 1991–2007, w załączniku.

³ Wyrok Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w sprawie misji zagranicznych Bundeswehry (BVerfGE 90, 286), art. 24, ust. 2 konstytucji uprawnia federację nie tylko do przystąpienia do wielostronnego wspólnego systemu bezpieczeństwa oraz do zgody na związane z tym ograniczenie swojej suwerenności. Stanowi także podstawę konstytucyjną do przejmowania typowych dla przynależności w takim systemie zadań i związanego z nimi zastosowania Bundeswehry w misjach, które odbywają się w ramach i zgodnie z regulami tego systemu. Zob.: http://www.deutscheswehrrecht.de/Urteile/NZWehr_1994_202.pdf, <http://www.servat.unibe.ch/law/dfr/bv090286.html> (20 VIII 2007).

⁴ Tam Bundeswehra była obecna od grudnia 1995 r., zgodnie z Układem z Dayton, pierwotnie w strukturze IFOR, następnie SFOR i ostatecznie EUFOR (od grudnia 2004), początkowo w sile 2600 żołnierzy.

⁵ Kontyngent IFOR w BiH wynosił do 57 tys. żołnierzy. Łączna liczba wielonarodowych wojsk wynosiła około 80 tys. żołnierzy (wraz ze wszystkimi oddziałami wsparcia i rezerwy w Chorwacji, Węgrzech, Niemczech, Włoszech oraz obsadą okrętów stacjonujących na Adriatyku). SFOR, który przejął w grudniu 1996 r. zadania IFOR, pierwotnie dysponował liczbą 32 tys. żołnierzy, z których ok. 8.500 to Amerykanie. W 2004 r. liczba żołnierzy SFOR wynosiła ok. 7 tys. żołnierzy. Tak jak pod koniec działań SFOR, także i liczba EUFOR to około 7 tys. żołnierzy podzielonych na trzy Task Forces, w sile od 1 800 do 2 000 osób. Zob. także IFOR – SFOR – EUFOR, <http://www.bmlv.gv.at/truppendienst/ausgaben/artikel.php?id=324> (20 VIII 2007).

nych wyobrażeń co do tego, w jakim kierunku miałyby zmierzać właściwe strategie oddziaływania na tę sytuację.

W każdym razie debatom tym oraz wzrastającemu niemieckiemu zaangażowaniu militarnemu towarzyszył coraz głośniejszy postulat, by sprostać nowym stosunkom sił politycznych i warunkom misji militarnych oraz by zmienić strukturę Bundeswehry, a mianowicie odejść od armii „czysto obronnej” do „armii w misji”. Odpowiednie działania w tym kierunku pojawiały się zwłaszcza od połowy lat 90.⁶

Układ z Dayton z grudnia 1995 r., osiągnięty głównie dzięki militarnemu i politycznemu naciskowi ze strony USA, zakończył ostatecznie wojnę pomiędzy Serbami, Chorwatami i Bośniakami. Porozumienie to pociągało za sobą różnorakie implikacje. Z jednej strony uspokajało sytuację w byłej Jugosławii, stanowiąc punkt zwrotny ku nowemu podziałowi i publicznoprawnemu wyznaczeniu granic na terytorium byłej Jugosławii. Z drugiej, konstrukcja z Dayton utworzyła na terytorium Bośni i Hercegowiny nową mini-Jugosławię z jej etnicznymi i prawnopanstwowymi konfliktami pomiędzy Serbami, Chorwatami i Bośniakami. Jednocześnie w efekcie porozumienia z Dayton, także Albańczycy z Kosowa i Macedonii oraz rosnąca w siłę część elit Czarnogóry, zaczęli wysuwać roszczenia do samodzielności państwowej analogicznie do Bośni i Hercegowiny i próbowali oddziaływać odpowiednio na wspólnotę międzynarodową. Temu zaś Belgrad i Skopje przeciwstawiły się nie tylko politycznie, lecz także działaniami policyjnymi i wojskowymi, z czego wypłynęły nowe zarzewia konfliktów i w końcu wojna w Kosowie w 1999 r. Wojna ta nie miała mandatu Narodów Zjednoczonych, a NATO (militarnie głównie Stany Zjednoczone) prowadziło ją przeciwko Federacji Jugosłowiańskiej (składającej się z Serbii, Czarnogóry i Kosowa) od marca do czerwca 1999 r. – oznaczała przełom także dla niemieckiej polityki zagranicznej oraz Bundeswehry. Biorąc udział w *Allied Force* Bundeswehra po raz pierwszy wzięła udział w walce⁷.

Równocześnie Dayton wzmocniło w polityce europejskiej argument – to także było pokłosiem udziału zewnętrznych sił zbrojnych w rozwoju sytuacji w byłej Jugosławii – o możliwości i konieczności większego zaangażowania środków militarnych w rozwiązywaniu konfliktów. Intensyfikowano w związku z tym starania stworzenia odpowiednich struktur i środków na poziomie europejskim, aby przynajmniej w przypadku kryzysów europejskich nie musieć sięgać w takim jak dotychczas wy-

⁶ Różnorakie działania restrukturyzacyjne i dyskusje zostały zebrane przez komisję „Wspólne Bezpieczeństwo i Przyszłość Bundeswehry” (tzw. Komisja Weizsäckera) i przedstawione w maju 2000 r. Między innymi „miarą liczebności” nowej Bundeswehry miała stać się zdolność do jednoczesnego i bezterminowego udziału w dwóch misjach kryzysowych z zastosowaniem sił o następującej wielkości:

- siły lądowe: dwa kontyngenty do 16 tys. żołnierzy,
- lotnictwo: dwa kontyngenty od 90 do 110 samolotów bojowych, 10 zespołów naziemnej obrony przeciwlotniczej oraz jednostki tankowania w powietrzu oraz transportu lotniczego,
- marynarka wojenna: kontyngenty złożone z okrętów, łodzi podwodnych i samolotów zdolnych do prowadzenia wojny na morzu,
- służby sanitarne: dwa kontyngenty mobilnych szpitali z możliwością transportu rannych. Zob. tab. 3: Decyzje i działania restrukturyzacyjne w Bundeswehrze, w załączniku.

⁷ Zaangażowane było przede wszystkim niemieckie lotnictwo w postaci myśliwców Tornado, w celu rozpoznania i zwalczania stanowisk obrony przeciwlotniczej jugosłowiańskich sił zbrojnych.

miarze po wsparcie USA i działać samodzielnie⁸. Pod kątem właśnie takich scenariuszy zmierzały także wysiłki związane z restrukturyzacją Bundeswehry.

W przeciwieństwie do Kosowa, Macedonii udało się w latach 2001–2002, jakkolwiek tylko dzięki zaangażowaniu środków militarnych – pokojowo rozwiązać przy udziale ONZ i NATO, kryzys pomiędzy albańską mniejszością a słowiańską większością⁹. Wojna w Kosowie ponownie wzmocniła europejskie i niemieckie starania o zbudowanie bardziej samodzielnej pozycji międzynarodowej i militarnej w ramach Unii Europejskiej. Pewne znaczenie miały tu także negatywnie ocenione doświadczenia europejskie związane z dominacją Stanów Zjednoczonych w militarnym i politycznym procesie decyzyjnym w okresie wojny w Kosowie. Znow stało się jasne, że brak własnego potencjału wojskowego utrwała zależność od Waszyngtonu, a także (z perspektywy europejskiej) niewielkie możliwości wpływu na decyzje w ramach NATO.

Wewnątrz europejskie rozbieżności po raz kolejny ukazały niezdolność znaczących państw europejskich do wypracowania wspólnego stanowiska w sytuacjach kryzysowych i podejmowania samodzielnych inicjatyw. Wojna w Kosowie pociągnęła więc za sobą nowe wysiłki w kierunku autonomii europejskiej oraz zwiększone starania na rzecz reorganizacji struktur polityki zagranicznej i militarnej w ramach Unii Europejskiej¹⁰.

„9/11” i „wojna z terrorem” jako katalizator debaty o tożsamości Bundeswehry

Debata na temat roli Niemiec i Bundeswehry w próbie tworzenia nowego porządku w posowieckim i pobipolarnym świecie nabrała nowego wyrazu w następstwie ataków terrorystycznych na Nowy Jork i Waszyngton we wrześniu 2001 r. Ze strony Niemiec i NATO ogłoszona została „nieograniczona solidarność” ze Stanami Zjednoczonymi¹¹. Następstwem tego był udział w wojnie w Afganistanie i w obaleniu reżimu talibów. Rząd kanclerza Schrödera podjął decyzję o wyjątkowo aktywnym

⁸ Realny proces europeizacji Wspólnoty Europejskiej w zakresie polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa rozpoczął się na podstawie Traktatu z Maastricht podpisanego w lutym 1992 r., który powołał Wspólną Politykę Zagraniczną i Bezpieczeństwa (CFSP), oraz założenia dla Wspólnej Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (CESDP). Zasadnicze decyzje w tej kwestii podjęła Rada Europejska w czerwcu 1999 r. w Kolonii. Zob. tab. 4: Inicjatywy na rzecz wspólnej europejskiej polityki zagranicznej i wspólny potencjał militarny, w załączniku.

⁹ W operacji *Essential Harvest* od końca sierpnia 2001 r. i później w operacji *Concordia* od marca do grudnia 2003 r. brało udział do 40 żołnierzy Bundeswehry.

¹⁰ Począwszy od szczytu w Kolonii w czerwcu 1999 r., na kolejnych szczytach Rady osiągnięto pewne postępy w instytucjonalizacji CESDP, podjęto mianowicie decyzje o:

- własnym komponentem obronnym oraz specjalnych kontyngentach żołnierzy, policjantów i pozostałego personelu w celu przejęcia zadań petersberskich (akcje humanitarne i ratunkowe, akcje utrzymania pokoju oraz akcje bojowe w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych, w tym także działania przywracające pokój),
- regulacji udziału krajów spoza Unii Europejskiej,
- utworzeniu czterech grup roboczych *ad hoc* do spraw regulacji stosunków pomiędzy UE i NATO,
- rozwoju europejskiej strategii bezpieczeństwa.

¹¹ NATO po raz pierwszy w swojej historii ogłosiło „przypadek zbrojnej napaści na członka organizacji” na podstawie art. 5. Traktatu północnoatlantyckiego.

zaangażowaniu niemieckiej polityki zagranicznej (konferencja na Petersbergu koło Bonn, „proces petersberski”), za którym podążyło silne zaangażowanie wojskowe¹².

Europa Południowo-Wschodnia i Afganistan stały się więc głównymi punktami niemieckiego zaangażowania militarnego. Tymczasem zaledwie pół roku później wybuchł konflikt o wojnę iracką, nie tylko z USA, ale także w ramach NATO i Unii Europejskiej. Jednocześnie silne wrażenie wywarło szybkie zwycięstwo USA nad wojskami irackimi, zajęcie Bagdadu i następująca zmiana reżimu wiosną 2003 r. Na tym tle kształtowała się więc europejska i niemiecka polityka dotycząca wykorzystania środków militarnych w celach polityki zagranicznej – pośród różnych rozważań i wniosków, interesów i motywów.

Część politycznych elit w dyskusjach na ten temat okazywała entuzjazm wobec rzeczywistych lub pozornych możliwości wspierania celów niemieckiej i zachodniej polityki zagranicznej (otwarta gospodarka, nieograniczony dostęp do surowców, demokracja, prawa człowieka, prawo międzynarodowe) za pomocą środków militarnych. W zależności od orientacji bardziej transatlantyckiej lub bardziej europejskiej, wynikała z tego świadomość konieczności przyspieszenia restrukturyzacji wojskowej w ramach NATO lub też Unii Europejskiej.

Inni dyskutanci podkreślali ograniczony zakres działania środkami militarnymi w celu sprostania założeniom polityki niemieckiej, europejskiej i transatlantyckiej, a także konieczność prowadzenia takiej polityki, która powinna nadawać pierwszeństwo raczej jej cywilnym elementom, zwłaszcza tam, gdzie oczekuje się „trwałych” zmian. Z tych rozważań wynikło wzmocnienie rozwiniętej już w byłej Jugosławii koncepcji kooperacji cywilno-wojskowej i rozbudowy jednostek CIMIC jako integralnych składników misji zagranicznych¹³.

Militarny tryb postępowania Stanów Zjednoczonych oraz konfrontacyjna neo-konserwatywna polityka Waszyngtonu wysunęły jednakże na pierwszy plan tych, którzy zachowując „wojnę z terrorem” w polu widzenia, postulowali pozostanie przy zasadach i zobowiązaniach wynikających z konstytucji oraz prawa międzynarodowego. Z drugiej jednak strony, istotną rolę odgrywały także takie argumenty, jak lojalność w stosunku do Stanów Zjednoczonych oraz głoszona przez prawie wszystkie frakcje polityczne wola utrzymania sojuszu Zachodu. Kolejnym elementem, który miał wpływ na niemiecką debatę na temat roli Bundeswehry jako instrumentu niemieckiej polityki zagranicznej i polityki związanej z porządkiem światowym, był pogląd obecny zwłaszcza w CDU/CSU, SPD, ale także u Zielonych, że Niemcy powinny odgrywać większą rolę w polityce światowej. Przejawiał się on m.in. w staraniach o uzyskanie stałego miejsca w Radzie Bezpieczeństwa ONZ oraz demonstrowania „międzynarodowej odpowiedzialności” w coraz częstszych misjach Bundeswehry pod patronatem ONZ. Dalszym polem starań różnych frakcji politycznych

¹² Zgodnie z decyzją Bundestagu z 20 XII 2001 r., do 1200 żołnierzy miało wziąć udział w akcji International Security Assistance Force (ISAF), mającej mandat Rady Bezpieczeństwa ONZ – w przeciwieństwie do akcji *Enduring Freedom*. Zob.: decyzja Bundestagu, [http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F200023713E/vwContentByKey/W265YGML351INFODE/\\$File/isaf_bt147930.pdf](http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F200023713E/vwContentByKey/W265YGML351INFODE/$File/isaf_bt147930.pdf); chronologia misji w Afganistanie (ISAF), <http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F1D0022A5C2/CurrentBaseLink/W2698QP3402INFODE> (20 VIII 2007); <http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F1D0022A5C2/CurrentBaseLink/W2698PPP449INFODE> (20 VIII 2007).

¹³ Zob.: <http://www.streitkraefebasis.de/portal/a/streitkraefebasis/uleist/zmzi> (20 VIII 2007).

w Republice Federalnej Niemiec była kontynuacja polityki silniejszej koordynacji na poziomie europejskim oraz instytucjonalizacji europejskiej polityki zagranicznej¹⁴. Tutaj jednak zależnie od orientacji partyjnej i tendencji, akcenty dotyczące roli Niemiec rozkładały się rozmaicie.

Jednakże w 2005 r. ponownie zmieniły się warunki ramowe debaty o roli Bundeswehry jako instrumentu zachodniej polityki porządku światowego, w tym zakresie, że ulga wynikająca z niezaangażowania militarnego w Iraku oraz obawy co do rozwoju sytuacji w Afganistanie, stały się coraz silniejsze. Po negatywnych doświadczeniach związanych z militarnym wymuszeniem zmiany reżimu w Iraku i Afganistanie, o roli Bundeswehry jako instrumentu niemieckiej, europejskiej czy światowej polityki ponownie dyskutowało się ostrożniej i z większym dystansem. Wiązał się z tym także ponowny wzrost tendencji do europeizacji z jednej strony, i regulacji prawnomiędzynarodowych oraz multilateralizmu z drugiej.

Oczywiście Bundeswehra i jej zaangażowanie międzynarodowe¹⁵ dostrzegane było już i wcześniej, teraz jednak było to silniejsze niż kiedykolwiek. Postrzegana teraz była jako instrument polityki porządku światowego, ale przy powszechnym wyzbyciu się iluzji, z troską i skromnością i nowym spojrzeniem na ograniczenia stojące przed środkami militarnymi. Niemiecka polityka ponownie mocniej akcentuje ograniczone zadania w ramach ONZ, głównie w misjach o charakterze zabezpieczania pokoju. Jednocześnie wzmocniona ma być rola Unii Europejskiej jako aktora międzynarodowego, co między innymi interpretowane jest jako odpowiedzialność militarna wobec Afryki¹⁶.

Determinanty rozumienia roli Bundeswehry

Dalszy rozwój Bundeswehry jako instrumentu niemieckiej polityki zagranicznej i zachodniej polityki światowej zależy od różnorodnych czynników. W zakresie strategicznej podstawy najwyraźniej nadal w wielu warstwach społeczeństwa utrzymuje

¹⁴ Od stycznia 2005 r. Bundeswehra wystawiła 50 obserwatorów wojskowych (granica mandatu została określona przez Bundestag na poziomie 75) do misji Narodów Zjednoczonych w Sudanie (UNIMIS tworzy do 10 tys. żołnierzy, w tym maksymalnie 750 obserwatorów wojskowych). Zob.: <http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F1D0022A5C2/vwContentByKey/W26BVR9788INFODE>. W misji w Kongo (EUFOR RD CONGO, ok. 2300 żołnierzy) uczestniczyło w okresie od lipca do listopada 2006 r. do 780 żołnierzy Bundeswehry. Zob.: <http://strategie-und-technik.de/03-07/Eufor.pdf> (15 VIII 2007). Obie te misje interpretowane były przez część opinii publicznej, specjalistów i polityków właśnie przez pryzmat tych dwóch aspektów – „demonstracji międzynarodowej odpowiedzialności” oraz „europeizacji”; *Trudny pokój w Sudanie*, <http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F1D0022A5C2/CurrentBaseLink/W26PEF96365INFODE> (20 VIII 2007).

¹⁵ Zob.: tab. 2: Siła osobowa Bundeswehry w misjach międzynarodowych (2007), w załączniku.

¹⁶ Zob. m.in. mowa ministra spraw zagranicznych Steinmeiera wygłoszona podczas konferencji dyplomatycznej 28 sierpnia 2006 r. w Paryżu: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Infoservice/Presse/Reden/2006/060828-BoKo-Paris.html>; mowa ministra spraw zagranicznych Steinmeiera z okazji 3. Wspólnego Posiedzenia Parlamentarnego „Przyszłość Europy” 12 VI 2007 r. w Brukseli: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Infoservice/Presse/Reden/2006/060828-BoKo-Paris.html>; mowa ministra spraw zagranicznych Steinmeiera na 61. Zgromadzeniu Ogólnym Narodów Zjednoczonych 22 IX 2006 r.: <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Infoservice/Presse/Reden/2006/060922-NY-VN-GV-d.html> (24 VIII 2007).

się „kultura wstrzemięźliwości”¹⁷. Na tym elemencie mógł oprzeć się rząd Schrödera podczas kampanii wyborczej w 2002 r. w jego sporze z Waszyngtonem na temat strategii irackiej. Element ten wpływa także na niemiecką politykę oraz polityczne decyzje dotyczące zaangażowania w misje zagraniczne i militarne zaangażowanie na poziomie globalnym. Także w samej Bundeswehrze oraz wśród elit politycznych nadal widoczna jest wyraźna tendencja do wiązania misji wojskowych z przesłankami etycznymi i uwzględniania ograniczonego charakteru środków militarnych.

Jednocześnie porównywalnie silny w niemieckiej dyspacie politycznej jest aspekt umocowania w prawie i systemie prawa międzynarodowego. Jednakże wpływ ten, jak pokazują częściowo zmienne dyskusje zwłaszcza od 1998 r., zależy od różnych sytuacyjnych zmiennych i aktualnej sytuacji. Jeśli polityka USA w Iraku lub polityka NATO w Afganistanie przyniosłyby sukces, to także gotowość do „proaktywnej” roli Bundeswehry byłaby znacząco większa, zwłaszcza w szeregach CDU, co widać było wyraźnie choćby podczas debat na temat wojny w Iraku w 2002 r. To samo, choć z innymi założeniami, dotyczy także „wojowniczej lewicy”, która postulując obronę i wymuszanie przestrzegania praw człowieka i demokracji, stawia na rozwiązanie militarne, co widoczne było przede wszystkim w dyskusjach dotyczących Kosowa i Afganistanu.

Ponadto istotne znaczenie ma również okoliczność „odpowiedzialności rządu”. Gdyby jesienią 2001 r. rządu nie tworzyła koalicja SPD i Zielonych, to odmowa udziału Bundeswehry w wojnie i następującym po nim zaangażowaniu w Afganistanie byłaby ze strony tych partii znacznie silniejsza. Podobnie nie można wykluczyć, że Bundeswehra byłaby zaangażowana w Iraku, gdyby w 2002 r. odpowiedzialność rządową ponosiły CDU/CSU. Pozostając pod wrażeniem otoczenia międzynarodowego interpretowanego jako „nowy nieład”, a także pod wpływem „9/11” i ogłoszonej wówczas „nieograniczonej solidarności” oraz neokonserwatywnej ofensywy ideologicznej najsilniejszych sprzymierzonych Stanów Zjednoczonych, ale także w efekcie percepcji totalnej militarnej przewagi NATO lub (tytułowanej tak aż do czasu skumulowania się trudności) „hiperpotegi” USA – również i w Republice Federalnej Niemiec (przede wszystkim frakcja „transatlantycka”) zaczęto kwestionować umocowanie takich pojęć jak „bezpieczeństwo” i „obrona” w systemie prawa międzynarodowego.

Wyrazem tego była próba zrelatywizowania zakazu interwencji za pomocą idei „interwencji humanitarnej”, zniszczenia związku działań militarnych z zasadą obrony przed agresją poprzez przedstawienie „rozszerzonego” lub „powszechnego bezpieczeństwa” oraz legitymizowanie nieakceptowanych przez Narody Zjednoczone działań militarnych, a także „proaktywnych” działań militarnych, niepowiązanych z przypadkiem reakcji obronnej lub z decyzjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, poprzez postulat „dalszego rozwoju” systemu prawa międzynarodowego.

Podsumowując: otwartość, a zarazem niezdecydowanie, które charakteryzują niemiecką politykę zagraniczną oraz decyzje o misjach Bundeswehry w latach następujących po epokowym przełomie końca lat 80. i początku lat 90. XX w., przynoszą w efekcie cały szereg wniosków. Po pierwsze, istnieje przekonanie, że zasady

¹⁷ A. Pradetto, *The Polity of German Foreign Policy: Changes since Unification*, [w:] *Uncertain Power: German Foreign Policy into the 21st Century*, red. H. W. Maul, London 2006, s. 15–28.

gospodarki rynkowej i demokracji nie tylko odpowiadają interesom Republiki Federalnej Niemiec, Europy i Zachodu, lecz mają uniwersalną przewagę nad innymi koncepcjami i ich rozpowszechnianie jest korzystne w skali globalnej. Po drugie, istnieje niepewność, jak wobec powyższych wskazań ma zostać ukształtowany nowy, bipolarny porządek światowy przy jednoczesnej całkowitej odmienności znaczącej części tego świata. Wiąże się z tym trzecie zagadnienie – jaką rolę Republika Federalna Niemiec ma odgrywać w kształtowaniu tego porządku i jaką funkcję ma przy tym pełnić Bundeswehra. Niepewność dotycząca wyznaczonych celów, strategii i środków będzie się prawdopodobnie utrzymywała przez czas dłuższy niż po wielkim przełomie lat 1945–1949, ponieważ nowy porządek będzie zapewne krystalizował się przez dłuższy okres.

W przeciwieństwie do lat po II wojnie światowej, nie ma obecnie żadnych tak wyraźnie dominujących i jednocześnie wzajemnie balansujących się aktorów, jak ówczesne supermocarstwa, czyli USA i Związek Radziecki, które do końca lat 80. organizowały i określały znaczący obszar struktur międzynarodowych w bipolarnej konstrukcji. Mimo początkowego wrażenia nowego, zdominowanego przez USA unipolarnego porządku światowego po katastrofie irackiej, która oznacza zarazem katastrofę neokonserwatywnej, „proaktywnej” polityki światowej, Waszyngton znów wyjątkowo mocno balansuje pomiędzy dwoma tradycyjnymi biegunami, które od zawsze determinowały jego politykę zagraniczną: idealistycznym, rewolucyjnym i/lub imperialnym internacjonalizmem, a zwróconym ku sobie, odwróconym od świata i/lub „realistycznym” izolacjonizmem.

Okres niepewności będzie się utrzymywał także dlatego, że wschodzące światowe mocarstwo, Chiny, dopiero w przyszłych dziesięcioleciach określi i odnajdzie swoją rolę. To samo dotyczy pozostałych wielkich potęg, takich jak Unia Europejska, Japonia, Rosja i Indie czy inne konstelacje współpracy i sojuszy. Do tego dochodzi jeszcze jeden aspekt, a mianowicie to, że percepcja zagrożeń bezpieczeństwa i priorytety polityki międzynarodowej oraz zaangażowania międzynarodowego mogą się w okresie takiego przełomu i reorientacji szybko zmieniać.

Z historii XX stulecia, włączając to także czas po zakończeniu bipolarnego porządku światowego, można wyciągnąć kilka nauk. Nad strategię unilateralne oraz narodową izolację należy przedkładać politykę regionalnej kooperacji i integracji w zakresie bezpieczeństwa, taką, jak w ramach NATO lub Unii Europejskiej. Przygotowania do sytuacji obrony w oparciu o politykę sojuszy, jak to ma miejsce w NATO (a w przyszłości, być może, w ramach UE), zwiększa szanse na bezpieczeństwo i pokój. Polityka łączenia państw oraz związków państw w systemie prawa międzynarodowego i globalnego, polityka obronna i narzucenie standardów ochrony praw człowieka oraz poszerzanie zakresu dziedzin i obszarów obowiązywania prawa międzynarodowego, stanowią istotną barierę dla narodowej polityki mocarstwowej i międzynarodowej anarchii. Warunkiem niezbędnym jest tu zarówno polityka dialogu i multilateralizmu, jak i w sytuacji kryzysowej, wiarygodnie podbudowana zapleczeniem militarnym polityka obrony prawa międzynarodowego przed graczami je łamiącymi. Jest to szczególnie ważne w okresie przejściowym, który z założenia obarczony i ograniczony jest licznymi niewiadomymi. Zasadniczo są to zaś te zasa-

dy, które stanowią podstawę polityki zagranicznej Republiki Federalnej Niemiec od czasu jej powstania i które wielokrotnie się sprawdziły. To zarazem pryncypia, które dają solidny fundament międzynarodowego zaangażowania Bundeswehry i jej roli jako instrumentu w polityce zachodniej.

Załączniki

Tab. 1. Misje zagraniczne Bundeswehry w latach 1991–2007

Misje zagraniczne	Czas trwania	Zaangażowane siły Bundeswehry ¹⁸
Irak (<i>United Nations Special Commission</i> – UNSCOM)	sierpień 1991–sierpień 1996 (siły naziemne), sierpień 1991–wrzesień 1996 (lotnictwo)	30 żołnierzy piechoty w Bagdadzie oraz 7 żołnierzy Luftwaffe w Bahrajnie, helikoptery Transall C-160 oraz CH-53
Bośnia i Hercegowina, Chorwacja (<i>United Nations Protection Force</i> – UNPROFOR)	21 lutego 1992	dostawy materiałów
Kambodża (<i>United Nations Transitional Authority in Cambodia</i> – UNTAC)	22 maja 1992–12 listopada 1993	ok. 150 żołnierzy służb sanitarnych
Gruzja (<i>United Nations Observer Mission in Georgia</i> – UNOMIG)	24 sierpnia 1993	od 1998 r. w liczbie 13 żołnierzy
Somalia (<i>United Nations Operation in Somalia</i> – UNOSOM II)	28 sierpnia 1993–23 marca 1994 kontyngent piechoty, 25 sierpnia 1992–21 marca 1993 most powietrzny	ok. 1 700 żołnierzy piechoty w Beletuen, ok. 600 marynarzy, ok. 120 lotników w Dżibuti i w Mombasie (Kenia)
Ruanda (<i>United Nations Assistance Mission for Ruanda</i> – UNAMIR)	18 lipca 1994–31 grudnia 1994	30 żołnierzy Luftwaffe
Bośnia i Hercegowina (<i>Implementation Force</i> – IFOR)	grudzień 1995–grudzień 1996	2 600 żołnierzy (jednostka transportowa, jednostka wsparcia pola walki, jednostka inżynierska, jednostka transportu lotniczego piechoty i szpital polowy)
Bośnia i Hercegowina (<i>Stabilisation Force</i> – SFOR; zastąpiła IFOR)	grudzień 1996–2 grudnia 2004	1 800 żołnierzy Bundeswehry
Kosowo (<i>Kosovo Force</i> – KFOR)	od 10 czerwca 1999	w 2007 r. 2 700 żołnierzy, sprzęt: Fuchs (Armoured Personnel Carrier), Luchs (Armoured Reconnaissance Vehicle), Dingo (Multiple Purpose Vehicle), General Purpose Helicopter Bell UH 1 D
Jugosławia (<i>Allied Force 1999, NATO-Operation</i>)	24 marca 1999–10 czerwca 1999	[brak dokładnych danych] żołnierze Luftwaffe; samoloty Tornado w celach rozpoznawczych i zwalczania stanowisk obrony przeciwlotniczej
Timor Wschodni (<i>International Force East Timor</i> – INTERFET)	od 15 września 1999	od 7 października 1999 r.: 70 żołnierzy, 2 samoloty Transall do ewakuacji rannych i chorych; 5–29 marca 2000 r.: 100 żołnierzy

¹⁸ Częściowo dane dotyczące początku misji Bundeswehry.

		niosących pomoc humanitarną w katastrofie powodziowej
Etiopia/Erytrea (<i>United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea – UNMEE</i>)	od 31 lipca 2000	28 stycznia 2004 r. decyzja rządu federalnego: 2 obserwatorów wojskowych
Macedonia (<i>NATO-Operation „Essential Harvest”</i>)	koniec sierpnia 2001, zmiana mandatu 5 grudnia 2002–15 czerwca 2003	200 żołnierzy piechoty 70 żołnierzy
Afganistan, Republika Zielonego Przylądka (<i>Operation Enduring Freedom/Mittelmeer, Active Endeavor – OEF</i>)	7 października 2001–26 października 2001	od stycznia 2002 do sierpnia 2003 r. 100 żołnierzy komandosów sił specjalnych (Kommando Spezialkräfte KSK), decyzja Bundestagu z 16 XI 2006: siły obrony przed bronią ABC, ok. 800 żołnierzy, korpus sanitarny, ok. 250 żołnierzy, siły specjalne, ok. 100 żołnierzy, korpus transportu lotniczego, ok. 500 żołnierzy, wojska lądowe i morskie, w tym lotnictwo morskie, ok. 1 800 żołnierzy, niezbędne siły wsparcia, ok. 450 żołnierzy
Afganistan (<i>International Security Assistance Force – ISAF</i>)	od 20 grudnia 2001	3 100 żołnierzy (piechota, rozpoznanie, telekomunikacja, logistyka, sanitariusze, wojska inżynieryjne, żandarmeria wojskowa, transport lotniczy piechoty oraz obsługa naziemna lotnictwa), a także sześć samolotów rozpoznawczych Tornado
Kuwejt (<i>Operation Enduring Freedom – OEF</i>)	10 lutego 2002–4 lipca 2003	do 250 żołnierzy obrony przed bronią ABC, w tym 6 czołgów rozpoznania skażeń ABC Fuchs
Demokratyczna Republika Konga/Uganda (<i>Operation Artemis</i>)	12 czerwca–1 września 2003	35 żołnierzy transportu lotniczego, ok. 60 żołnierzy ewakuacji medycznej (MedEvac), 2 żołnierzy w kwaterze głównej operacji „Artemis” we Francji
Macedonia (<i>Operation Concordia</i>)	31 marca–15 grudnia 2003	do 40 żołnierzy Bundeswehry
Bośnia i Hercegowina (<i>Operation Althea – EUFOR</i>)	od 2 grudnia 2004	850 żołnierzy
Sudan (<i>United Nations Mission in Sudan – UNMIS</i>)	24 marca 2005	50 obserwatorów wojskowych
Demokratyczna Republika Konga (<i>RD Congo – EUFOR</i>)	30 lipca–30 listopada 2006	do 780 żołnierzy Bundeswehry
Liban (<i>United Nations Interim Force in Lebanon – UNIFIL</i>)	od września 2006	2 400 żołnierzy, okręt zaopatrzeniowy (EGV) „Berlin” z 15 okrętami i łodziami, UNIFIL Maritime Task Force: 2 fregaty, 4 ścigacze, 2 jednostki saperские i 2 okręty zaopatrzenia, 636 ludzi

Źródła: http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F1D0022A5C2/Docname/Abgeschlossene_Einsatzze_Home (15 VIII 2007); [http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F200023713E/vwContentByKey/W26FECMP263INFODE/\\$file/BROSCHUERE_AUSLEINSATZ_Mai07+.pdf](http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F200023713E/vwContentByKey/W26FECMP263INFODE/$file/BROSCHUERE_AUSLEINSATZ_Mai07+.pdf) (15 VIII 2007); [http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F200023713E/vwContentByKey/W265YF37347INFODE/\\$file/oef_b147296.pdf](http://www.einsatz.bundeswehr.de/C1256F200023713E/vwContentByKey/W265YF37347INFODE/$file/oef_b147296.pdf) (15 VIII 2007).

Tab. 2. Siła osobowa Bundeswehry w misjach międzynarodowych (2007)

Niemieckie kontyngenty łącznie: 7.684				
	w tym kobiety	w tym rezerwiści	w tym FWDL ¹⁹	razem
ISAF Afganistan i Uzbekistan	156	259	96	3236
UNAMA Afganistan	b.d.	b.d.	b.d.	1
KFOR Kosowo	112	188	210	2.279
EUFOR Bośnia i Hercegowina	56	33	13	518
UNMIS Sudan	0	0	0	41
UNIFIL Liban	32	8	134	1087
Active Endeavor	b.d.	b.d.	b.d.	24
UNOMIG Gruzja	1	1	0	11
RECCE Tornados Afganistan	0	2	0	188
UNMEE Etiopia/Erytrea	0	0	0	2
OEF Republika Zielonego Przylądka	15	4	25	257
(STRATAIREMEDEVAC) utrzymywany w gotowości w Niemczech w celu ewakuacji z przyczyn medycznych	b.d.	b.d.	b.d.	42

Źródło: Federal Ministry of Defense, Bundeswehr deployments abroad: Figures http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg/kcxml/04_Sj9SPykssy0xPLMnMz0vM0Y_QjzKLt4w3cjIBSYGZpub6kTCxoNQ8fV-P_NxUfW_9AP2C3IhyR0dFRQB5k54R/delta/base64xml/L2dJQSEvUUt3QS80SVVFLzZfOV8yQjQI?yw_contentURL=%2FC1256F1200608B1B%2FW264VFT2439INFOEN%2Fcontent.jsp (z 15 VIII 2007).

¹⁹ Zaciąg dobrowolny.

Tab. 3. Decyzje i działania restrukturyzacyjne w Bundeswehrze²⁰

12 listopada 1955	Utworzenie Bundeswehry w sile 101 ochotników
26 marca 1954	Pierwsza nowelizacja konstytucji w celu utworzenia sił zbrojnych
1 kwietnia 1957	Pierwszych 9773 rekrutów
19 marca 1956	Kompetencje federalne: w Regulacji ws. kompetencji (kompetencja wykonawcza, art. 87a, ust. 1, zdanie 1 konstytucji) stwierdza się, że tworzy się „siły zbrojne do obrony” federacji (a nie krajów związkowych).
24 czerwca 1968	Pobór powszechny: art. 12a, ust. 1 konstytucji: mężczyźni, którzy ukończyli 18 rok życia mogą zostać zobowiązani do służby w siłach zbrojnych, wojskach ochrony pogranicza lub związku obrony cywilnej.
15–16 lipca 1990	Negocjacje „Dwa plus cztery”: podczas bilateralnych negocjacji na Kaukazie Związek Radziecki zezwolił zjednoczonym Niemcom na wolny dobór sojuszników. Niemcy zobowiązały się do redukcji stanu pokojowego swoich sił zbrojnych do 370 tys. żołnierzy – do chwili wymarszu wojsk sowieckich pod koniec 1994 r. Odpowiadało to zmniejszeniu stanu sił Bundeswehry o niemal 25 procent. Ponadto uzgodniono skrócenie okresu obowiązkowej służby wojskowej z 15 do 12 miesięcy.
1991	Cięcia budżetowe wydatków na obronność w związku z redukcją personalną Bundeswehry oraz finansowaniem „odbudowy Wschodu”, redukcja do 340 tys.
19 czerwca 1994	Wyrok Federalnego Trybunału Konstytucyjnego w sprawie misji zagranicznych Bundeswehry. Bundeswehra może brać udział w międzynarodowych misjach przywracających i zabezpieczających pokój poza granicami Niemiec lub Sojuszu w ramach ONZ, OBWE, NATO i Unii Zachodnioeuropejskiej. Od tej pory prowadzone są działania w celu transformacji Bundeswehry w „armię interwencji kryzysowej”.
1994	Bundeswehra zostaje podzielona na „Główne siły zbrojne” (Hauptverteidigungskräfte – HVK), służące do obrony kraju, oraz „Siły reagowania kryzysowego” (Krisenreaktionskräfte – KRK) dla celów misji międzynarodowych.
1996	Skrócenie okresu obowiązkowej służby wojskowej z 12 do 10 miesięcy.
23 maja 2000	Zalecenia Komisji „Wspólne Bezpieczeństwo i Przyszłość Bundeswehry” pod przewodnictwem byłego prezydenta federalnego Richarda von Weizsäckera dotyczące przyszłego kształtu Bundeswehry ²¹ : Postulaty: 1) dopasowana do potrzeb, zdolna do sojuszy armia, 2) akceptowalna społecznie forma obronności, 3) wyposażenie utrzymywane w stanie technologicznej nowoczesności, 4) odpowiednie ramy budżetowe.

²⁰ Zob. też raport komisji „Wspólne bezpieczeństwo i przyszłość Bundeswehry”, przedstawiony 23 V 2000 w Berlinie (fragmenty), <http://www.internationalepolitik.de/archiv/jahrgang2000/paetzdiener00/bericht-der-kommission--gemeinsame-sicherheit-und-zukunft-der-bundeswehr--vorgelegt-am-23-mai-2000-in-berlin-auszuge-.html>; Bundeswehra, Glosariusz transformacji, <http://www.bundeswehr.de>; *Transformacja – proces stałej zmiany orientacji*, <http://www.bundeswehr.de>; R. K. Huber, *O reformie Bundeswehry: konieczność, możliwości, granice*, URL: www.informatik.uni-bw-muenchen.de/portal/content/professorships/systemScience/armedForces/bwre-form.pdf; *Przyszłość Bundeswehry*, Raport „Komisji Baudissina” Hamburgskiego Instytutu Badań nad Pokojem, <http://www.uni-kassel.de/fb5/frieden/themen/Bundeswehr/buwe-baudissin.html>; *O reformie Bundeswehry z pozycji ekonomicznych*, www.uni-bw-muenchen.de/miloeck (21 VIII 2007); J. Groß, *Reforma Bundeswehry*, z. 123, Hamburg 2000, www.ifsh.de/pdf/publikationen/hb/hb123.pdf. (wszystkie przytaczane tutaj źródła internetowe zostały pobrane 13 VIII 2007).

²¹ W 2000 r. powstał niemal tuzin dokumentów planistycznych dotyczących przyszłości Bundeswehry, m.in.: raport komisji „Wspólne Bezpieczeństwo i Przyszłość Bundeswehry” z 23 V 2000; „Wytczne dla dalszych koncepcji i planów rozwoju Bundeswehry” autorstwa byłego inspektora generalnego Bundeswehry z 23 V 2000; sztab planistyczny ministra obrony: „Bundeswehra: bezpieczne wejście w XXI stulecie, podstawy gruntownej odnowy” z 5 VI 2000. Niezależnie od tego, wszystkie partie parlamentarne lub ich frakcje parlamentarne przedłożyły swoje własne stanowiska. W zasadniczym zakresie prawie wszystkie orientują się wobec wyników pracy Komisji Weizsäckera i nie są samodzielnymi, szczegółowymi koncepcjami reformy Bundeswehry, zob.: B. Fleckenstein, *Bundeswehra*, http://www.bpb.de/publikationen/9KBVWU,1,0,Bedingt_einsatz%4E4hig%3A_Der_lange_Weg_zur_Neugestaltung_der_Bundeswehr.html#art1 (13 VIII 2007).

Cele reform:

- a) przygotowanie Bundeswehry do udziału w misjach zapobiegania i rozwiązywania kryzysów pod względem zasięgu, struktury, uzbrojenia i wyposażenia,
- b) przystosowanie sił zbrojnych do współpracy z partnerami w ramach NATO, UE, ONZ oraz OBWE oraz jak najdalej idąca europeizacja polityki bezpieczeństwa, obronności i zaopatrzenia,
- c) angażowanie środków budżetowych w taki sposób, aby dla bieżącego utrzymania, wyposażenia i infrastruktury pozostawał wystarczający finansowy margines,
- d) zapewnienie nowej przestrzeni gospodarskiemu myśleniu i działaniu w siłach zbrojnych i zarządzaniu obronnością.

Militaryny wkład Niemiec:

Skalą wielkości nowej Bundeswehry powinna być zdolność do jednoczesnego i czasowo nieograniczonego zaangażowania w do dwóch misji kryzysowych jednocześnie – przy zastosowaniu sił o następującej wielkości:

- piechota: dwa kontyngenty w łącznej sile do 16 tys. żołnierzy,
- lotnictwo: dwa kontyngenty dysponujące łącznie 90–100 samolotami bojowymi, 10 zespołami naziemnej obrony przeciwlotniczej; ponadto jednostki tankowania w powietrzu oraz transportu powietrznego,
- marynarka: dwa kontyngenty złożone z okrętów, łodzi podwodnych, i samolotów zdolnych do prowadzenia walki na morzu,
- służby sanitarne: dwa kontyngenty szpitali polowych i transportu rannych.

Katalog działań:

- 1) orientacja struktury sił zbrojnych na zadania zapobiegania i zwalczania kryzysów – w celu obrony krajów związkowych i federacji oraz przy realizacji zobowiązań międzynarodowych,
- 2) przegrupowanie sił zbrojnych w celu stworzenia sił kryzysowych odpowiednich do potrzeb i wyzwań sojusznicznych w sile 140 tys. żołnierzy,
- 3) redukcja stanu pokojowego sił zbrojnych do wielkości rzędu 240 tys. żołnierzy wraz z 30 tys. żołnierzami służby zasadniczej rocznie, przy okresie obowiązkowej służby wojskowej wynoszącej 10 miesięcy; około 140 tys. z łącznie 240 tys. żołnierzy ma stanowić „Siły reagowania kryzysowego w misjach zagranicznych”. Dotychczas było to 50 tys.; liczba żołnierzy zasadniczej służby wojskowej wynosiła 135 tys.,
- 4) wykorzystanie wzrostu zasięgu obrony do 300 tys. żołnierzy i rezerwy osobowej w liczbie 100 tys. żołnierzy,
- 5) redukcja stanowisk personelu cywilnego do równo 80 tys. równoległe z jednoczesną redukcją zakresu zadań, świadczeń i lokalizacji,
- 6) reorganizacja i uproszczenie struktur dowódczych i komendantury w celu zapewnienia efektywnego zarządzania misją; wzmocnienie odpowiedzialności inspektora generalnego w planowaniu, prowadzeniu misji i zaopatrzeniu; centralizacja i podjęcie wszystkich zadań ministerialnych w Berlinie,
- 7) wprowadzenie kontroli wewnętrznej jako instrumentu kierowania ze strony ministerstwa,
- 8) połączenie wszystkich częściowo pozostających w kompetencjach sił zbrojnych, terytorialnych i wspierających zadań w jednym Obszarze Organizacyjnym Służby Wojskowej,
- 9) centralizacja służb sanitarnych Bundeswehry i ukierunkowanie na zadania obsługi misji przy głębszym związaniu z cywilną służbą zdrowia,
- 10) postulowanie multinacjonalizacji kontyngentów poprzez działania integracyjne na wzór Związku Wczesnego Ostrzegania NATO (AVACS), a także poprzez wiązanie zasobów europejskich w zakresie transportu lotniczego i morską, rozpoznania i obrony powietrznej,
- 11) modernizacja istniejącego i zakup nowego wyposażenia w celu sprostania przyszłym zadaniom natury militarnej w kooperacji z krajami partnerskimi w NATO i UE,
- 12) koncentracja na kluczowych zagadnieniach wojskowych przy jednoczesnej prywatyzacji usług z dziedziny utrzymania, rozwoju, zaopatrzenia, logistyki i kształcenia,
- 13) równouprawniony dostęp dla kobiet do dobrowolnej służby wojskowej w Bundeswehrze,
- 14) zwiększenie atrakcyjności zawodu żołnierza i wspieranie dobrowolnej służby wojskowej wszystkich grup statusowych, włączając w to także rezerwistów z wykształceniem specjalistycznym,
- 15) dalszy rozwój i wzmocnienie wewnętrznego przywództwa w perspektywie nowych zadań i struktur.

styczeń 2000 –lipiec 2000	Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS) z 11 II 2000 r.: uchylene wykluczenia kobiet ze służby wojskowej z bronią. W połowie lipca 2000 r. pierwsze kobiety zostają wcielone do służby we wszystkich dziedzinach działania Bundeswehry.
2001	Rozpoczynająca się wojskowa wojna z terrorem w reakcji na zamachy z 11 IX 2001 doprowadziła do dalszych propozycji reform, prezentujących założenie, że nie jest możliwe zdefiniowanie trwałego stanu, pożądanego na koniec procesu reformy. Nowe otoczenie polityczne w zakresie bezpieczeństwa podlega bowiem szybkim zmianom i wymusza elastyczność Bundeswehry oraz jej zdolność dopasowania się do zmieniających się warunków. Tym wyzwaniom sprostać ma nowa koncepcja stałego procesu dopasowywania się, nazywana „transformacją”.
2003	Rząd federalny podejmuje decyzję o zmniejszeniu stanu osobowego Bundeswehry z 340 tys. do 288 tys. i redukcji w tej liczbie udziału poborowych z 135 tys. do 77 tys. Okres obowiązkowej służby wojskowej skrócony zostaje z 10 do 9 miesięcy.
maj 2003	Wytczne polityki obronnej Ministerstwa Obrony: - stan Bundeswehry: 250 tys. żołnierzy, w tym 195 tys. żołnierzy zawodowych i 55 tys. z poboru (w tym 25 tys. poborowych, którzy dobrowolnie świadczą dalszą służbę) oraz 75 tys. pracowników cywilnych, - wysokość nakładów budżetowych na obronność (plan szczegółowy 14, w mld euro): 2003 – 24,4 2004 – 24,4 2005 – 24,4 2006 – 24,4.
2004	Utworzone w 2004 r. Centrum Transformacji Bundeswehry (ZTransBw) ma wspierać Ministerstwo Obrony w transformacji armii. Pod pojęciem „transformacji” rozumie się: stałe dopasowywanie możliwości i zdolności do zagrożeń bezpieczeństwa, reakcję na nowe konieczności natury militarnej, konsekwentne wykorzystanie nowości technologicznych, integrację i powiązanie koncepcji kształcenia, zasobów materiałowych i technologicznych. Wyróżnia się trzy zasadnicze obszary transformacji Bundeswehry: koncentracja na prawodopodobnych misjach, ukierunkowanie na łączenie i międzynarodowość sił zbrojnych oraz zdolność do Prowadzenia Operacji Sieciowych (NetOpFü). Na potrzeby przyszłych misji definiuje się trzy rodzaje sił: siły uderzeniowe, stabilizacyjne i wsparcia. Kategorie te mają być kierunkowo szkolone i wyposażone w zakresie swojego przeznaczenia ²² .

²² W Białej Księdze 2006 zadanie Bundeswehry zostało opisane następująco: zapewnienie możliwości prowadzenia polityki zagranicznej, wkład w stabilizację w ramach europejskich i globalnych, zagwarantowanie bezpieczeństwa narodowego i obrony, wniesienie wkładu w obronę sojuszników, wspieranie multinarodowej kooperacji i integracji. Zadanie to, zgodnie z Białą Księgą, określa koncepcję Bundeswehry:

- zapobieganie konfliktom międzynarodowym i przelamywanie kryzysów, w tym walka z międzynarodowym terroryzmem,

- wsparcie sojuszników,
- obrona Niemiec i obywateli,
- akcje ratownicze i ewakuacyjne,
- partnerstwo i kooperacja,
- świadczenie pomocy (pomoc urzędowa, katastrofy naturalne, wyjątkowo ciężkie wypadki).

W powyższym świetle na znaczeniu zyskują zgodnie z Białą Księgą skuteczna kooperacja niemieckich sił zbrojnych z partnerami w NATO, UE, ONZ i OBWE oraz europeizacja polityki bezpieczeństwa, obronnej i zbrojowej. Zob. Biała Księga 2006 polityki bezpieczeństwa Niemiec i przyszłości Bundeswehry, Federalne Ministerstwo Obrony, s. 8 i nast.; http://www.bmvg.de/portal/PA_1_0_P3/PortalFiles/C1256EF40036B05B/W26UYEPT431INFODE/WB_2006_dt_mB.pdf?yw_repository=youatweb (24 VIII 2007).

Tab. 4. Inicjatywy na rzecz wspólnej europejskiej polityki zagranicznej i wspólnego potencjału militarnego

październik 1970	Powstanie Europejskiej Współpracy Politycznej (EWP) – Raport Davignona. Podstawowym zadaniem ma być koordynacja polityki zagranicznej krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej.
luty 1992 Traktat z Maastricht (wszedł w życie w listopadzie 1993)	Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa (WPZiB) Unii Europejskiej jako kontynuacja Europejskiej Współpracy Politycznej w ramach WE. Traktat z Maastricht przekazuje „politykę bezpieczeństwa” kompetencji UE i tworzy WPZiB.
luty 1992/listopad 1993 (pierwsza decyzja)	Na podstawie Traktatu z Maastricht w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa powstaje Wspólna Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony (EPBiO). Ostateczna decyzja o budowie EPBiO podjęta zostaje przez Radę Europejską w 1999 r. w Kolonii.
19 czerwca 1992	W deklaracji ministrów spraw zagranicznych i obrony krajów członkowskich Unii Zachodnioeuropejskiej (Deklaracja petersberska) określone zostają rodzaje możliwych misji wojskowych UZE: obok wzajemnego wsparcia w stosowaniu artykułu 5. Traktatu o NATO oraz artykułu 5. Traktatu o Unii Europejskiej w zmienionym brzmieniu, związki militarne UZE mogą być zaangażowane do następujących zadań: - akcje humanitarne i działania ewakuacyjne, - działania na rzecz utrzymania pokoju, - zastosowanie jednostek bojowych w zarządzaniu kryzysowym, w tym w działaniach mających na celu przywrócenie pokoju.
czerwiec 1999 (ostateczna decyzja o WPZiB/EPBiO)	Istotne postępy w EPBiO na szczytach Rady Europejskiej: własny komponent obronny oraz specjalne kontyngenty żołnierzy, policjantów i pozostałego personelu w celu przejęcia zadań petersberskich (pomoc humanitarna i akcje ratunkowe, działania na rzecz utrzymania pokoju oraz zastosowanie jednostek bojowych w zarządzaniu kryzysowym, w tym w działaniach mających na celu przywrócenie pokoju), regulacja udziału państw spoza UE, utworzenie czterech grup roboczych <i>ad hoc</i> do celów regulacji stosunków pomiędzy UE i NATO, rozwój europejskiej strategii bezpieczeństwa, pierwsze autonomiczne lub prowadzone ze wsparciem NATO operacje w Macedonii i w Kongo (EUFOR RD Congo)
grudzień 2000	Rada Europejska podjęła w Nicei decyzje stanowiące podwaliny do rozpoczęcia współpracy pomiędzy UE i NATO w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowych oraz realizacji operacji w ramach zadań petersberskich.
marzec 2003	Na podstawie porozumienia ramowego zawartego z NATO w marcu 2003 r. Unia Europejska dysponuje możliwością korzystania ze środków i potencjału NATO („Berlin-Plus”).
grudzień 2003	Europejska Strategia Bezpieczeństwa (ESB) powstaje w reakcji na rozłam w ramach Unii Europejskiej w kwestii Iraku. Strategia ta jako podstawowe zagrożenia dla Europy definiuje terroryzm, rozprzestrzenianie broni masowego rażenia, konflikty regionalne, państwa upadłe oraz zorganizowaną przestępczość. UE rozumiana jest jako obszar stabilizacji dla własnych członków i krajów sąsiadujących. Podkreśla się kooperację ze Stanami Zjednoczonymi, Kanadą, Japonią, Chinami i Indiami. Do zadań ESB zalicza się humanitarne misje ratunkowe, działania na rzecz utrzymania pokoju, ale także akcje bojowe w celach rozwiązywania sytuacji kryzysowych. ESB ma pomóc w rozbrojeniu stron konfliktu i zwalczaniu terroryzmu. Przy tym użycie przemocy jako środka międzynarodowego rozwiązywania sytuacji kryzysowych jest dopuszczalne, musi jednakże uzyskać legitymizację ONZ.
lipiec 2004	Funkcje rozwiązanej w maju 2005 r. Zachodnioeuropejskiej Grupy do spraw Uzbrojenia przejmuje Europejska Agencja Obrony. Instytucja ta ma być istotnym instrumentem poprawy koordynacji pomiędzy siłami zbrojnymi krajów członkowskich. Jej celem jest zwiększenie wydajności we wszystkich dziedzinach działań narodowych sił zbrojnych (badania, zaopatrzenie, uzbrojenie i siła uderzeniowa) oraz w koordynacji pomiędzy nimi. Wzrasta liczba wspólnych projektów sił zbrojnych w ramach Unii Europejskiej.

listopad 2006 (oficjalne wejście w życie)	Projekt Traktatu Konstytucyjnego dla Europy przewiduje utworzenie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ). Europejska Służba Działań Zewnętrznych ma powstać tuż po podpisaniu konstytucji dla Europy. ESDZ ma składać się z urzędników Rady Unii Europejskiej, Komisji Europejskiej i krajów członkowskich. Ma ona współpracować ze służbami dyplomatycznymi krajów członkowskich i wystawiać reprezentację UE wobec krajów trzecich oraz w organizacjach międzynarodowych.
--	--

Źródło: Europejska Polityka Zagraniczna, <http://www.auswaertigesamt.de/diplo/de/Europa/Aussenpolitik/Uebersicht.html>.